

58 בר רב הונא אמר רב, מאה ועשרים משתאות עשה בעז לשישים
 59 כניו ובנותיו, שנאמר (שופטים יב ט) ויהי לו שלשים בנים, ושלשים בנות
 60 שלח החוצה, ושלשים בנות הביא לכניו מן החוץ, וישפש את ישראל
 61 שבע שנים, ובכל אחת ואחת מהפעמים שהשיא בן או בת עשה שני
 62 משתאות, אחד בבית אביו ואחד בבית חמיו, ובכולן לא זימן את
 63 מנות אבי שמשון, לפי שבאותו זמן עדיין לא היו למנוח בנים
 64 (שופטים יג ב), ואמר בועז על מנוח, בודא עקרה – פרידה שאינה
 65 יולדת כמא פרעא לי – במה יחזיר לי, והרי אין לו בנים ולא שיזמן
 66 אותי לסעודת נישואיהם. תאנא בברייתא, וכולן – כל בניו של
 67 בועז מתו בחייו, ובא רבה בר רב הונא להשמיע במה שאמר
 68 שאבצן הוא בועז, שאם נשא אדם אשה בצעירותו יחזור וישא
 69 אשה גם בנקותו, כמו שעשה בועז שלאחר שמתה אשתו נשא
 70 את רות, אף על פי שעדיין לא מתו בניו, לפי שחשש שמא ימותו
 71 בניו מאשתו הראשונה בחייו ולא ישאר לו זכר. ולולי דברי רבה
 72 בר רב הונא שאבצן לי בועז היינו סבורים שלאחר שמתה אשתו
 73 של אבצן לא חזר ונשא אשה אחרת, ושבוענו לא נשא אשה לפני
 74 רות, אלא היא היתה אשתו הראשונה.
 75 והיינו דאמר אינשי, בחייה דילת שיתין – אם בחייה נולדו לך
 76 שישים ילדים שעתידיים למות בחייה, שיתין אלו למה לך – מה
 77 תועלת יש לך בהם, איכפל ואליד חד – עדיף שתטרח ותישא
 78 אשה אחרת, ותוליד לך בן אחד דמשיתין ריזי – שהוא חזק ובריא
 79 יותר מהשישים הקדומים. כלומר, מכל אותם שישים בנים שילדה
 80 אשתו הראשונה של בועז לא נשאר לו כלום, והיה טוב לו שנסא
 81 את רות שילדה לו את עובד, שממנו יצא דוד המלך.
 82 (סימן לזכרון המימרות המובאות להלן, שאמר רב חנן בר רבא
 83 בשם רב: מלך – אלימלך ושלמון ופלוגי אלמוני, אברהם – אמו של
 84 אברהם, עשר שנים – עשר שנים נחשב אברהם, שנאמר – אותו
 85 היום שנפטר אברהם, נתנשא לבדו – והמתנשא לכל לראש).
 86 אמר רב חנן בר רבא אמר רב, אלימלך – בעלה של נעמי, ושלמון
 87 אביו של בועז, ופלוגי אלמוני – הקרוב של נעמי שלא רצה לגאול
 88 את השדה, ואבי נעמי, בולן בני נחשון בן עמינדב הן. שואלת
 89 הגמרא: מאי קא משמע לן – מה דבר זה בא להשמיענו. משיבה
 90 הגמרא: שאפילו מי שיש לו זכות אבות כאלמלך, שהיה מבני
 91 נחשון שהיה נשיא וחסיד, אינה עומדת לו בשעה שיוצא מארץ
 92 ישראל לחוצה לארץ, ולכן נענש אלמלך כשיצא לחוץ לארץ.
 93 ואמר רב חנן בר רבא אמר רב, אמיה דאברהם אבינו היה שמה
 94 אסתליא בת ברנבו. שם אמיה דהקן, אסתליא בת עורבתי. וסימניו
 95 וסימן לשמותיהן, קמא – עורבתי – הוא מלשון עורב שהוא
 96 עוף טמא, ואף המן טמא הוא, וקחור קחור – כרנבו הוא מלשון
 97 כרי צאן שהם טהורים, ואף אברהם טהור הוא. אמיה דידן המלך,
 98 נצבת בת עדאל שמה. שם אמיה דמשון הגיבור, צלפניא.
 99 ואחתיא – ושם אחותו של שמשון, נשיין.
 100 שואלת הגמרא: למאי נפקא מינה – למה לנו לידע שמות אלו.
 101 משיבה הגמרא: לתשובת חמינים – כדי שנדע לענות תשובה
 102 למינים השואלים מה שמם של אמהות אלו, ואנו משיבים להם
 103 כפי שנמסר לנו על ידי הנביאים בעל פה.
 104 ואמר רב חנן בר רבא אמר רב, עשר שנים נחשב אברהם אבינו בבית
 105 האסורים על ידי נמרוד, שלש שנים במקום הקרוי כותא, ושבע
 106 שנים בקרדו. ורב דימי מנהרעא מתני אפכא – שונה להיפך.
 107 ששבע שנים נחשב בכותא, ושלש שנים נחשב בקרדו.
 108 אמר רב חסדא, מקום הנקרא עיקרא ועיקרא דכותא – שבכותא, והו
 109 אור פשדים המוזכר בתורה (בראשית טו ז), שאברהם הושלך שם
 110 לכבש האש וניצל, והעובר שם צריך לברך ברוך שעשה נסים
 111 לאבותינו במקום הזה.
 112 ואמר רב חנן בר רבא אמר רב, באותו היום שנפטר אברהם אבינו
 113 מן העולם, עמדו כל גדולי אומות העולם בשורה כמנהג האבלים,
 114 ואמרו, אוי לו לעולם שאבד

1 מהיפכא להיפכא – ממחוז למחוז, כלומר, מהמחוז האחרון
 2 שבארץ ישראל למחוז הראשון שבטוריא, כיון שהם סמוכים זה
 3 לזה.
 4 תנו רבנן, אין משתכרים – אין מרויחים ממסחר בארץ ישראל,
 5 ברכים שיש בהן צורך לחיי נפש, כנו, יינו, שמים וסללות,
 6 כלומר, לא יקנה אותם הסוחר מבעל הבית וימכרם בשוק ביוקר,
 7 אלא בעל הבית עצמו ימכרם לכל אדם במחיר הרגיל. הברייתא
 8 מביאה דעה חולקת: אמרו עליו רבי אלעזר בן עזריה, שהיה
 9 משתכר כנו ושמן, מבארת הגמרא את טעמו: סחר כנו, משום
 10 דכפר לה רבי יהודה [בן בתיא] (לעיל ז) המתיר להוציא מן לחוץ
 11 לארץ כדי שלא ישתו ממנו הרבה, וכך עדיף גם כן לייקר את
 12 מחיר היין. וסחר בשמן, משום דבארתיה – במקומו דרבי אלעזר בן
 13 עזריה, שכיה מישחא – היה השמן מציג ואין חשש שיתייקר.
 14 תנו רבנן, אין משתכרין פשמים ממסחר פביצים. מפרשת הגמרא:
 15 אמר רבי בר מר, פליגי בה – בבאור הברייתא נחלקו רב ושמואל,
 16 חד אמר, על חד תרי – אם קנה ביצה בדינר לא ימכרנה בשנים.
 17 וחד אמר, תנר לתנא – לא ימכור סוחר לסוחר, שמחמת כן
 18 מתייקר מחיר הביצים, אלא הסוחר הראשון ימכור לבני אדם
 19 הקונים.
 20 תנו רבנן, מתריעין – זועקים בתפילה על פרקמטיא – מסחר שהזול,
 21 ונגרם מכך הפסד לסוחרים, ואפילו בשבת שיש מצוה לשמוח בה.
 22 מבארת הגמרא: אמר רבי יוחנן, כנון שהזול כל – בגדי פשתן
 23 כבבלי, וכן אם הזולין יין ושמן בארץ ישראל, מפני שרוב אנשי העיר
 24 מתפרנסים מממנו ומתן בדברים אלו, ויחידים תלויים בהם. אמר
 25 רב יוסף, ודין זה הוא דיוקא באופן דול – שהזול מחירם הרבה, וקם
 26 עשרה בשבתא – ועומד המחיר של עשרה בגדים כמחיר של ששה
 27 בגדים, אבל אם לא הזול כל כך אין מתריעים בשבת.
 28 תנו רבנן, אין יוצאין מארץ ישראל לחוצה לארץ, מפני שבכך
 29 מתבטל האדם מקיום המצוות התלויות בארץ, אלא אם כן
 30 נתייקרה התבואה, ובמקום שימכרו סאתים חטים בחצי סלע,
 31 עמדו סאתים חטים בסלע. אמר רבי שמעון, איכתי נאמר דין זה,
 32 כנון שאינו מוצא ליקח – לקנות חטים במחיר זה, אבל כנון
 33 שמוצא ליקח, אפילו אם עמדה סאה חטים בסלע, לא יצא.
 34 ממשכיה הברייתא: וכן היה רבי שמעון בן יוחאי אומר, ראיה
 35 לאיסור זה, שהרי אלימלך, מחלו וכליו המוכרים במגילת רות א
 36 איהו גדולי הדור היו, ופרנסי הדור היו, ומפני מה נענשו שמתו
 37 בארץ מואב, מפני שיוצאו מארץ ישראל לחוצה לארץ.
 38 הגמרא דורשת פסוק במגילת רות: (שנאמר) נאמר במגילת רות א
 39 ט) כאשר חזרו נעמי ורות ממואב לארץ ישראל, ויתם כל העיר
 40 עליהם ותאמרה הווא נעמי, מבארת הגמרא: מאי – מה נכתבונו
 41 כששאלו הווא נעמי, אמר רבי יצחק, אמרי חיתם – ראיתם את
 42 נעמי, שיוצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ, מה עליה לה – מה
 43 אירע לה, שמתו בעלה ושני בניה.
 44 הגמרא מביאה מימרא על ביאת נעמי ורות לארץ ישראל: ואמר
 45 רבי יצחק, באותו היום שקאת רות המואביה לארץ ישראל, מתה
 46 אשתו של בעז, ומיד לאחר מכן נשא בועז את רות, והיינו דאמר
 47 אינשי – וזהו מה שרגילים בני אדם לומר, עד דלא שכיב שייכא –
 48 קודם שמת המת, קיימא מנו בייתא – כבר עומד במקומו ממונה
 49 אחר על הבית. כלומר, קודם שמתה אשתו של בועז כבר היתה
 50 רות מזומנת לו במקומה. ובאה מימרא זו ללמד שיש לו לאדם
 51 לבטוח בה, שהרי באותו יום שהוכה בועז בפטירת אשתו הכין לו
 52 ה' את הרפואה, שבאה רות לארץ ישראל, ונשאה.
 53 הגמרא מביאה מימרות נוספות בעניניו של בועז: אמר רבא בר רב
 54 הונא אמר רב, אכבן השופט, המוזכר בספר שופטים (יב ח), זה בעז,
 55 המוזכר במגילת רות. שואלת הגמרא: מאי קא משמע לן – מה בא
 56 רבה בר רב הונא ללמדנו בזה. משיבה הגמרא: החידוש בדבריו
 57 הוא כי אידך – על פי מימרא אחרת דרבה בר רב הונא, דאמר רבה

לכל יהודי ישנו חלק בתורה שרק הוא יכול לגלות זאת.

מנהיגו, ואוי לה לספינה שאבד קבניטא – הספן המוליך אותה.
הגמרא מביאה מימרא נוספת מרב חנן בר רבא בשם רב: נאמר
בפסוק (דברי הימים א' כט יא), 'לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש',
אמר רב חנן בר רבא אמר רב, אפילו את הירש גרנותא – הממונה
על סדר השקאת השדות מבור המים, מי יסקה ביום זה ומי יסקה
למחר, שזו שררה קטנה, משמא מוקמי לה – מהשמים מעמידים
אותו, וזה פירוש הפסוק, 'לך ה' הממלכה', ורק על ירך נעשה
'המתנשא לכל לראש', כלומר כל המתנשא לאיו שררה שהיא,
ואפילו שררה קטנה כריש גרגותא, נעשה ע"פ.
לעיל (ע"א) הובאה דעה שאלמלך ומחלוך וכליון נענשו מחמת
שיצאו מארץ ישראל, הגמרא מביאה שיטה החולקת: אמר רב
הייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה, חס ושלום, אין לומר
שנענשו על שיצאו מארץ ישראל לחוצה לארץ, שאפילו מצאו
סוכין – קמח גס ביותר להתפרנס ממנו, לא יצאו, ויצאו רק מחמת
שלא היה להם מה לאכול כלל, ואלי ספני מה נענשו, שהיה להן
לבקש רחמים על אנשי דורם ולא בקשו, שנאמר (ישעיה נב יג) 'בזעקך
יצילך קבוציך' – על ידי שתזעק לקבץ את הנידחים תינצל, ומכיון
שהם לא זעקו על דורם לא ניצלו.
הגמרא מביאה אופן שמותר לצאת לחוצה לארץ: אמר רבא בר
בר חנה אמר רבי יוחנן, לא שנו (לעיל ע"א) שאסור לצאת לחוץ
לארץ אף אם התייקרה התבואה אלא באופן שהמעות כולל ופירות
בין יקר, שאז המעות מצויות והפירות לא מצויים, אבל אם המעות
בין יקר, אפילו שהחולל הפירות מאד ועקמו במחיר של ארבע סאין
חטה בסלע, ויצאין לחוצה לארץ, כטעם שיבואר להלן.
(סין) לזכרון המימרות שיבואו להלן בשם רבי יוחנן: סלע, פועל,
הרובא, טליא, אמרין.
מבאר הגמרא את הטעם לדין זה: דאמר רבי יוחנן, נהירא – זכור
אני בר הוה קיימן – כאשר היה עומד המחיר של ארבע סאין בסלע,
והוה נפיש נפיהו כפן – ואף על פי כן היו מרובים האנשים הנפחים
מחמת רעב, פטריא, מליית איסר – מחמת שלא היה להם מעות
לקנות חטים, הגם שמחירים זול.
ואמר רבי יוחנן, נהירא, בר לא הוה מיתגרין פועליא – כאשר לא
היו פועלים משכירים את עצמם למדנה קרמא – לעבוד במזרח
העיר, משום שרוח מערבית שהיא חזקה מאוד נושבת לכיוון
המזרח ומביאה את ריח הפת, ומריח פתא מיתין – והיו הפועלים
מתים מרוב ריחא הטוב.
ואמר רבי יוחנן, נהירא, בר הנה בצע ונקא חרובא – כשהיה תינוק
חורף חרוב בשתי ידיו, והנה נגיד חוטא דדובשא על תרין דרעוהי –
היה נוטף חוט של דבש על שתי זרועותיו, מרוב שומן הפירות.
ואמר רבי אלעזר, נהירא, בר הנה נטיל עורבא בשרא – כאשר היה
עורב נוטל בשר, ונגיד חוטא דמשחא – והיה נוטף חוט של שמן
מריש שורא ועד לארעא – מראש החומה שהיה עומד עליה, עד
לארץ.
ואמר רבי יוחנן, נהירא, בר הוה מטיילין טליא וטלייתא בשוקא –
כאשר היו משחקים נער ונערה בשוק, כבר שית עשרה וכבר שב
עשרה – כבני שש עשרה ושבע עשרה, ולא הוה חטאן – ולא היו
חוטאים בנות.
ואמר רבי יוחנן, נהירא, בר הוה אמרין בי מדדשא – כאשר היו
אומרים בבית המדרש, דמוזי להון נפיל בדיהון – המתרצה למה
שאמרים הגויים, נופל בידיהם, אלא יש לאדם לסתור את כל
דבריהם, דמרתחין עליהון דיליה דילהון – והבוטח בהם, 'שלו
שלם', כלומר לוקחים כל מה שיש לו אליהם, שמתוך שהוא
מתגלה להם, יודעים כל מה שיש לו.
הגמרא חוזרת לסוגיא של מחלוך וכליון, ובמברר את שמותיהם:
בתיב במגילת רות (א' כ) 'מחלוך וכליון', ובתיב בדברי הימים (א' כב)
'יואש ושרף', ורב ושמואל נחלקו מה היה שמם האמיתי, חד אמר,
מחלוך וכליון שמו, ולמה בדברי הימים נקרא שמו (שרף ויואש),
יואש, שנתאשו מן הנאולה – שלא בטחו בה' שיגאלם מן הרעב,
ושרף, שנתחייבו שריפה למקום ו–לה' על שיצאו לחוצה לארץ.

וחד אמר, יואש ושרף שמו, ולמה במגילת רות נקרא שמו מחלוך
וכליון, מחלוך, ששעשו גופן חולין על ידי שיצאו לחוץ לארץ
הטמאה, וכליון, שנתחייבו בלה למקום, על שיצאו לחוץ לארץ.
תניא במאמר דאמר מחלוך וכליון שמו, דתניא, מאי דכתיב (דברי הימים
א' כב) בשמות בני יהודה, 'יוקים ואנשי כוזא ויואש ושרף אשר
פעלו למואב וישבי להם והדברים עתיקים', דורשת הבריתא,
'יוקים', זה יהושע שחקים –שקיים את השבועה לאנשי גבעון
שהיו משבעת האמות שהצטוו ישראל להורגם, ובין ששיקרו
ואמרו שבאו מארץ רחוקה נשבע להם שלא יהרגם, 'אנשי כוזא',
אלו אנשי גבעון שכבדו ביהושע והיינו שיהושע שקיים את שבועתו
להם, הוא מיהודה. 'יואש ושרף', אלו מחלוך וכליון, ולמה נקרא
שמו יואש ושרף, יואש, שנתאשו מן הנאולה, ושרף, שנתחייבו
שריפה למקום, ועליהם נאמר 'אשר פעלו למואב', שנשאו נשים
מואביות, והן רות ועפרה. 'וישבי להם', זו רות המואבית שאחר
שהיתה נשואה למחלוך, מבית לחם יהודה, שבה נדפקה בבית לחם
יהודה בכך שנישאה לבועז. 'והדברים עתיקים', בדרים חקלו,
שיצאו מחלוך וכליון לחוצה לארץ ועל ידי זה באה רות ונישאה
לבועז ויצאו ממנה מלכי בית דוד, עתיק וימיה – הקב"ה אמרן
כמה דורות קודם, וכתביב (תהילים פט כא) 'מציאתי דוד עבדי',
ו'מציאתי' זו היינו בסדום, כדכתיב לגבי הפיכת סדום ועמורה
שהמלאכים דחקו בלוט שיברח ואמרו לו (בראשית טו) 'שתי בנותיך
הנמצאות, ומשתי בנותי יצאו רות המואבית ונעמה הגמזית'.
ממשיכה הבריתא לדרוש את הפסוקים שבו: נאמר בפסוק לגבי
בני יהודה (דברי הימים א' כב), 'המה היוצרים וישבי נמעים ונדדה עם
המלך במלואתו וישבו שם', ויש לדרוש כך, 'המה היוצרים', אלו בני
יונדב בן רכב, שנצרכו –ששמרו את שבועת אביהם שלא לשתות
יין ולא לבנות בתים (דמיה לה ר"א), 'וישבי נמעים', זה שלמה המלך
שדומה לנמיעה במלכותו – שהיתה מלכותו הולכת וגדילה
כנטיעה. ונדדה, זו פטריא, שדרו פטריאיהן של ישראל על ידי
שעשו סיג לתורה. 'עם המלך במלואתו וישבו שם', זו רות
המואבית, שראתה במלכות שלמה, בן בנו של בן בנה, ששלמה היה
בן דוד המלך, בן ישי, בן עובד, בנה של רות, שנאמר כשבאה בת
שבע לדבר עם שלמה (מלכים א' ב יט) 'וישם כסא לאם המלך', ואמר
רבי אלעזר שהכין את הכסא לרות, הנקראת אמה של מלכות'
שממנה יצאו מלכי בית דוד.
הגמרא מביאה ברייתא מענין ברכה שבתבואה: תנו רבנן, נאמר
בפסוק לגבי שחר שמירת מצות שמיטה (ויקרא כה כב) 'ואכלתם מן
התבואה ישן', מבאר הברייתא את הברכה, שהתבואה תהא כלא
סלמנאון. מבררת הגמרא: מאי 'כלא סלמנאון', רב נחמן אמר, כלא
רצינתא – ללא תולעת המרקיבה את התבואה. ורב ששת אמר,
כלא שריפא – שלא יהיה שדפון, שמחמם את התבואה ואינה
יכולה להתיישן.
תניא בותיה דרב – שנינו בברייתא כשיטתו דרב ששת, ותניא בותיה
דרב נחמן. תניא בותיה דרב נחמן, נאמר בפסוק (שם) 'ואכלתם מן
התבואה ישן', יכול שיהו ישראל אוכלים מהתבואה הישנה עד
לפני ימות הקציר, ומעתה יהיו מצצין לחדש – לתבואה חדשה,
מפני הישן שכבר בלה – שגורב על ידי הרצינתא, תלמוד לומר 'עד'
בוא תבואתה, עד שתבא –שתצמח תבואה מאליה, ולא יצטרכו
להקדים את הקצירה וליישב את החיטה לקליות. והיינו כרב
נחמן, שהברכה היא שלא תכלה התבואה על ידי הרצינתא.
תניא בותיה דרב ששת, 'ואכלתם מן התבואה ישן', יכול שיהו
ישראל אוכלים מהתבואה הישנה עד לפני ימות הקציר, ומעתה
יהיו מצצין לחדש, מפני הישן שגזיה רע על ידי שנתחמם ונשדף,
תלמוד לומר 'עד בוא תבואתה', עד שתבא תבואה מאליה, ומשמע
מהברייתא כרב ששת, שהברכה היא שלא יהיה שדפון המעכב
את התיישנות התבואה.
ברייתא מענין תבואה ישנה: תנו רבנן, נאמר בפסוק (ויקרא כו י)
בהבטחה על שחר שמירת המצוות 'ואכלתם ישן נושן', מלמד שכל
דבר המיישן מהביר, הוה יפה מהביר, וזו הברכה שיאכלו את

המשך ביאור למסכת בבא בתרא ליום ראשון עמ' ב

1 הישן ויניחו את החדש להתיישן, כי התבואה הישנה טובה יותר.
2 וְאִין לִי לומר כן אֵלָא בְּדִבְרֵים שְׁדִרְכָן לִי־שֵׁנָן, כגון חיטה ויין, דְּבָרִים
3 שְׂאִין דִּרְכָן לִי־שֵׁנָן, כגון פירות המרקיבין, מַנִּין שגם הם יתיישנו
4 ויתקיימו, תִּלְמוּד לומר 'ישן נושן' מְכַל מְקוֹם, שארץ ישראל תהיה
5 משובחת בכך שגם דברים שאין דרכן ליישן יתיישנו ויתקיימו.
6 הברייתא דורשת את המשך הפסוק: נאמר (שם) 'וְיִשָּׁן מִפְּנֵי חֹדֶשׁ
7 תּוֹצִיאוּ', ומשמע שבעל כורחם יוציאו את הישן, מִלְּמַד שְׁהִיוּ
8 אוֹצְרוֹת התבואה מְלֵאִין יֶשֶׁן, וְגִרְנוֹת שבשדות מְלֵאִין חֹדֶשׁ, וְהִיוּ

9 יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים הֵיאֵךְ נּוֹצִיא את זה מִפְּנֵי זה – את הישן מפני החדש,
10 ועל כרחם יוציאו את הישן כדי להכניס את החדש.
11 הגמרא מביאה מימרא מענין דברים מיושנים: אָמַר רַב פָּפָא, כָּל
12 מִילֵי עֲתִיקָא מְעַלְיָא – כל הדברים הישנים מעולים, לְבַר מִתְמַרֵּי –
13 חוץ מתמרים, וְשִׁיכָרָא – ושיכר, וְהֶרְסָנָא – ודגים קטנים.

הדרן עלך המוכר את הספינה